

LAUSUNTO

11.2.2021

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
HE 3/2021 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE ELINTARVIKELAIKSI JA LAIKSI SAKON TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA ANNETUN LAIN 1 §:N MUUTTAMISESTA

Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle elintarvikelaiksi ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

ETL on tyytyväinen siitä, että hallitusohjelmassa mainittu elintarvikelain kokonaisuudistuksen toteuttaminen on edennyt nyt loppusuoralle.

Kokonaisuudistus parantaa huomattavasti lain ja asetusten käytettävyyttä.

Esitystä on selkeytetty poistamalla viittauksia EU-lainsäädännön säännöksiin, sillä EU-asetuksia sovelletaan sellaisenaan. Viittausten poisjättäminen selkeyttää kokonaisuutta, mutta toisaalta myös lisää toimijoiden velvollisuutta olla huolellisesti perillä EU-säädösten vaatimuksista. ETL kiittää esityksen huolellisesti laadittuja yleisperusteluja ja pykäläkohtaisia perusteluja.

ETL:n mielestä soveltamisalan laajennus myös elintarvikekontaktimateriaaleihin ja -toimintaan on erinomainen ja selkeyttävä asia, ja elintarvikealan toimijat saavat enemmän työkaluja mm. pakkausmateriaalien ja tuotantolaitteistoissa käytettyjen materiaalien elintarviketurvallisen laadun varmistamiseksi. Verkkokaupan ja kotoa tehtävän toiminnan sisällyttäminen elintarvikelakiin tukee kokonaisvaltaista elintarviketurvallisuuden kehittämistä.

ETL pitää hyvänä sitä, että valvontaviranomaisella on mahdollisuus tarkistaa toimijan velvoitteiden hoidon tilanne. Se helpottaa valvonnan kohdistamista yhä vahvemmin riskiperusteisesti sinne ja niihin toimijoihin, joiden toiminnan laadussa on parannettavaa. Luotettavuuteen liittyvien asioiden arvioinnissa viranomaisten välinen yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää, ja sitä tulee kehittää.

Pykäläkohtaiset huomiot

1 § Lain tarkoitus

Perusteluissa todetaan terveydelliseen laatuun kuuluvan myös elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu. Ravitsemuksellista laatua ei ole kuitenkaan määritelty missään lainsäädännössä. Ravitsemussuosituksen mukaan yksittäiset ruoka-aineet eivät edistä tai heikennä terveyttä, vaan ruokavalion kokonaisuus ratkaisee.

5 § Määritelmät

ETL pitää erittäin hyvänä, että lakiesitykseen on koottu lain ja lain nojalla annettavissa asetuksissa esiintyvien käsitteiden määritelmät. Käsitteet ja määritelmät on myös yhtenäistetty EU-lainsäädännön kanssa, mikä selkeyttää ja parantaa lain käytettävyyttä.

15 § Omavalvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 vahvistetaan periaate, että ensisijainen vastuu elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Viranomaisten velvollisuus on omilla toimillaan varmistaa, että elintarvikealan toimijat täyttävät heitä koskevat velvoitteet.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/625 yhtenäistettiin maatalous-elintarvikeketjun valvontaa. Asetuksen mukaan virallisen valvonnan tulee olla riskiperusteista, säännöllistä ja vaikuttavaa ja sitä tulee suorittaa tuotannon kaikissa vaiheissa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. **Virallisessa valvonnassa on otettava huomioon toimijoiden oman valvonnan luotettavuus ja tulokset sekä tarvittaessa yksityiset laadunvarmistusjärjestelmät.**

Lain perusteluissa todetaan, että esityksen tavoitteena on lisätä tasapainoa elintarvike-turvallisuuden varmistamisen ja elintarvikealan toimintaedellytysten turvaamisen kesken. Virallisen valvonnan kehittämisessä keskeistä on valvonnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen. Esityksellä pyritään parantamaan valvonnan vaikuttavuutta ja mahdollisuutta kohdentaa valvontaa erityisesti sellaisiin toimijoihin, jotka valvontaa eniten tarvitsevat ja joiden valvonnasta olisi eniten hyötyä. Esityksellä pyritään myös kehittämään valvontaviranomaisten ja toimijoiden välistä työnjakoa siten, että viranomainen pyrkii erityisesti ohjaamaan toimijaa. **Vastaavasti toimijan omia hyviä käytänteitä, kuten elintarviketurvallisuusjärjestelmiä voidaan hyödyntää riskiperusteisessa valvonnassa.**

ETL:n jäsenistölleen syksyllä 2020 tekemässä Omavalvonta elintarviketeollisuudessa -kyselystä saatiin seuraavat tulokset (yrityksiä 86):

- 90 % vastaajista näki, että sertifioidut elintarviketurvallisuus-järjestelmät tulee aina huomioida viranomaisvalvonnassa osana omavalvontaa
- 74 % listasi sertifioitujen elintarviketurvallisuusjärjestelmien ylläpidon osa-alueeksi, jonka osuus on viime vuosina lisääntynyt suhteessa laadunohjauksen resursseihin
- 68 % vastaajista kertoo elintarviketurvallisuusjärjestelmien kehittämisen olleen painopiste laadunohjauksen kehittämisessä vuonna 2020
- 65 % vastaajista kertoo elintarviketurvallisuusjärjestelmän mukaisen toiminnan lisääntyneen kahden viime vuoden aikana
- 59 % kertoo investoidun tuoteturvallisuusjärjestelmien käyttöönottoon ja sertifiointiin kahden viime vuoden aikana.
- 58 % vastanneista yrityksistä on kehittänyt laatukulttuuria viime vuosina rakentamalla elintarviketurvallisuussertifiointia ja sertifioinnilla.

Periaatteena sertifioituissa elintarviketurvallisuusjärjestelmissä on jatkuva parantaminen ja toiminnan kehittäminen. Järjestelmien peruslähtökohtana on lainsäädännön noudattaminen. Järjestelmiä on otettu käyttöön paitsi yritysten omasta vapaaehtoisesta kehittämisestä myös asiakkaiden vaatimuksesta. Asiakkaille lainsäädännön noudattamisen perustaso yrityksissä ei useinkaan riitä, vaan asiakkaat edellyttävät sertifioituja

elintarviketurvallisuusjärjestelmiä laadukkaan toiminnan varmistamiseksi. Kansainvälis-
tyvässä toimintaympäristössä tämä on ollut suuntaus jo pitkään.

Kyselyyn vastanneista huoneistoista (n= 93) 82 %:lla on ylläpidetty sertifioitu elintarvi-
keturvallisuusjärjestelmä. Nykyiset järjestelmät on sertifioitu valtaosin vuoden 2010 jäl-
keen. Kehitys on ollut nopeaa viimeisen viiden vuoden aikana. Yleisin käytössä oleva
järjestelmä on FSSC 2200.

Kyselyn mukaan yritysten 42 % toimijoista käytti 1-2 työpäivää ja 22 % yli 5 päivää
viranomaistarkastuksissa läsnäoloon vuonna 2019. Vastaajista 65 % käytti yli 5 päivää
läsnäoloon sertifioitujen elintarviketurvallisuusjärjestelmien auditoinneissa.

Kyselyn tulokset vahvistavat ETL:n vaatimusta huomioida sertifioidut elintarviketurvalli-
suusjärjestelmät osana virallista elintarvikevalvontaa. Näin myös tehostetaan lain vai-
kuttavuutta ja valvonnan kohdentamista riskiperusteisesti.

19 § Hygieniapassi

ETL pitää erikoisena ja luottamusta heikentävänä asiana sitä, että hygieniosaamisen
osoittamista ei edellytetä elintarvikevalvontaa tekevältä valvontaviranomaiselta, kun
taas valvottavilta toimijoilta sitä edellytetään. Artiklassa 30 Valvontatehtäviä suorittavan
henkilön pätevyydestä todetaan, että ehdotuksen mukaan virallisen valvonnan tehtäviä
ja muita virallisia toimia suorittavalla henkilöllä on oltava tehtävään soveltuva korkea-
koulutuskinto tai tarvittaessa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty pätevyys.
Vastaavan koulutuksen ei kuitenkaan katsota antavan riittävää näyttöä hygieniosaami-
sesta toimijoiden kohdalla. Tämä ristiriitaisuus on edelleen olemassa hallituksen esityk-
sessä.

32 §) Valvontatehtäviä suorittavan henkilön pätevyys

Virallista valvontaa suorittavan henkilön koulutuksesta ja henkilökunnan ammattitaidon
ylläpitämisestä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU)
2017/625 5 artiklan 4 kohdassa, jonka mukaan virallista valvontaa suorittavan henkilös-
tön on saatava toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta, jonka ansi-
osta se voi hoitaa tehtävänsä pätevästi ja suorittaa virallista valvontaa johdonmukai-
sella tavalla. Henkilöstön on pysyttävä ajan tasalla toimivaltaansa kuuluvalla alalla ja
saatava tarvittaessa säännöllistä lisäkoulutusta. 2017/625 5 artiklan 4 kohdan mukaan
virallista valvontaa ja muita virallisia toimia suorittavan henkilöstön on saatava koulu-
tusta liitteessä II olevassa 1 luvussa esitetyistä aihealueista. Yksi näistä liitteessä mai-
nituista aihealueista on kohta 8: Toimijoiden hallinnoimat hallintajärjestelmät, kuten laa-
dunvarmistusohjelmat, ja niiden arviointi siinä määrin kuin ne ovat olennaisia 1 artiklan
2 kohdassa tarkoitetuissa säännöissä asetettujen vaatimusten kannalta.

ETL katsoo, että koulutuksen saaminen on olennaista, jotta elintarviketurvallisuusjärjes-
telmiä voidaan hyödyntää riskiperusteisessa valvonnassa ja vastata näin lain tavoitte-
eseen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittämiseksi mahdollistamalla valvonnan resurs-
sien kohdentaminen jatkossa entistä selkeämmin riskiperusteisesti ja suunnata toimia
neuvontaan ja ohjaamiseen siellä, missä sitä selkeästi tarvitaan.

50 § Vientiin liittyvä selvitystyö

Ruokaviraston rooli markkinoillepääsyhankkeissa on kriittinen. Viennin edistämiseen on
panostettu erityisesti vuoden 2015 hallitusohjelmasta lähtien, kun Ruokavirastolle on

myönnetty tehtävään määräaikaista lisärahoitusta. Uusien vientimarkkinoiden avaaminen elintarvikkeille oli yksi vuoden 2015 hallitusohjelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut - kärkihankkeen toimenpiteistä. Toimenpiteessä käynnistettiin uusia markkinoillepääsyhankkeita, kehitettiin vientivalvontajärjestelmiä ja parannettiin pk-yritysten vientiosaamista. Huomiota kiinnitettiin erityisesti viennin kohdemaan edellyttämiin viranomaispalveluihin ja -tarkastuksiin sekä vientihankkeisiin liittyviin valvontamenettelyihin. Vuoden 2019 hallitusohjelmassa korostetaan edelleen elintarvikeviennin edistämistä.

Vientimarkkinoiden avaaminen edellyttää useiden maiden osalta sitä, että valtion viranomaiset osallistuvat tiiviisti työhön. ETL pitää erittäin hyvänä ja tärkeänä sitä, että elintarvikelakiin on kirjattu jo edellisessä elintarvikelain muutoksessa (1397/2019), että Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa markkinoillepääsyn ja markkinoilla pysymisen edellytyksenä olevien asiakirjojen laatimiseen ja muuhun selvitystyöhön. Viranomaiset ovat tehneet siinä ansiokasta työtä, jonka tulee jatkua.

ETL pitää erittäin tärkeänä, että Ruokavirastolla on osoitettuna elintarvikevientiin valtion taholta riittävät ja pitkäaikaiset resurssit.

67 § Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu:

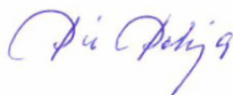
Seuraamusmaksun ja muiden pakkokeinojen avulla pyritään ensisijaisesti saamaan kuriin harmaan talouden toimintaa, mikä on tärkeää. Ohjeistuksilla on kuitenkin pidettävä huolta siitä, ettei valvojien valtaoikeuksien lisääminen johda ylilyönteihin päivittäisessä valvonnassa. ETL esittää, että seuraamusmaksu otetaan käyttöön vasta sen jälkeen, kun Ruokavirasto on laatinut yksityiskohtaisen ohjeen seuraamusmaksun käytöstä.

72 §. Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu

Perusmaksu 150 euroa tulee jatkossa kaikille toimijoille. Kun valvonnan rahoitus saadaan paremmalle tasolle, on myös mahdollista, että kustannus jakautuu tasaisemmin ja valvonnan laatu paranee. Riski maksukorotuksille on kuitenkin olemassa. ETL muistuttaa, että perusmaksusta ei saa tulla automaattia kunnan tulojen lisäämiseksi. ETL painottaa, että vuosimaksun tuottojen tulee kohdentua juuri elintarvikevalvonnan kehittämiseen, edelleen valmentavaan suuntaan.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO ry

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Pia Pohja'.

Pia Pohja
toimitusjohtaja